

ДЕЯКІ РЕЗУЛЬТАТИ ТРЕНДВОТЧИНГУ РИНКУ ПРАЦІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Нечипоренко Ю. Л., доцент кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (м. Біла Церква Київської обл.)

Це світ, у якому все постійно змінюється, девізом якого є принцип "змінюйся або помри".

Актуальність: На форми та методи розвитку психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників закладів професійної освіти останні кілька років почало все більше впливати розповсюдження і поглиблення індустріальної революції Індустрія 4.0, елементи якої з найбільш економічно розвинутих країн світу просувається по всіх країнах, в тому числі і в Україну. З'явилися перші елементи економіки, які відносять до Індустрії 5.0, вплив яких неможливо залишати поза увагою в організації професійної освіти. До того ж, на жаль, тривалий час погіршується демографічна ситуація в Україні.

Але найбільший вплив на всі сфери життя в Україні справила російська агресія 24.02.2022, геноцид українського народу, масштабний екоцид. У тому числі вони вплинула на економіку країни, стан ринку праці, організацію освітнього процесу у навчальних закладах.

В цій ситуації психолого-педагогічна компетентність педагогічних працівників закладів професійної освіти, науково-педагогічних працівників БІНПО є важливим підґрунтям забезпечення в цих неймовірно складних умовах забезпечення якості освіти, реалізації Стратегії розвитку БІНПО на 2020-2025 роки - забезпечення якості освітньої діяльності для освіти впродовж життя.

Постановка проблеми і її значимість.

У педагогічній науці психолого-педагогічна компетентність визначається як максимально адекватна, пропорційна сукупність професійних,

комунікаційних, особистісних якостей вчителя, викладача, що дозволяє досягати результативності процесу навчання та виховання школярів, студентів, здобувачів освіти.

Підтема НДР кафедри ТНОПтаД – "Сучасні технології навчання в системі кон'юнктурних досліджень ринку праці". Яким чином тематика регіонального науково-практичного семінару "Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану" і підтема НДР кафедри співвідносяться?

Питання психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників закладів професійної освіти тісно співвідносяться з сучасними технологіями дистанційного навчання враховуючи особливості наростаючих змін на ринку праці через поширення революції Індустрія 4.0 на всі сфери діяльності суспільства включно з системою освіти. Психолого-педагогічна компетентність педагогічних працівників закладів професійної освіти має вдосконалюватися з огляду на зміни в структурі економіки, в трендах змін на ринку праці, в системі освіти.

Опис ситуації.

Згідно з підтемою науково-дослідної роботи кафедри ТНОПтаД – "Сучасні технології навчання в системі кон'юнктурних досліджень ринку праці", ведеться дослідження і аналіз тенденцій розвитку сучасних засобів і технологій навчання в галузі професійної, професійно-технічної освіти та тредвотчинг - кон'юнктурне дослідження ринку праці в регіонах України та європейського ринку праці.

В ситуацію в економіці і, відповідно, на організацію освіти у світі і в Україні наразі активно втручаються промислові революції Індустрія 4.0, зародкові елементи Індустрії 5.0, стрімко втручається все ширше застосування можливостей штучного інтелекту.

Технологічний ландшафт рухається вперед швидкими темпами. Настільки, що в освіті швидко з'являються нові шляхи та можливості – і це тому, що нові технології розширюють різноманітність засобів та технологій навчання.

Це змінює методи навчання. Це змінює те, про що ми маємо дізнаватися.

Ринок праці в європейських країнах та в Україні змінюється різним чином. Зважаючи на існуючі наразі масштаби переміщення працездатного населення в межах та поза межі держави, чинники, пов'язані з війною та повоєнним відновленням України, маємо вести трендвотчинг ринків праці внутрішнього та європейського.

Мала автоматизація, поширення роботизації, мобільних керованих пристроїв – характерних ознак Індустрії 4.0 – викликає питання, - які професії роботизують першими, а які ринки, навпаки, потребуватимуть людей?

За версією ради економічних консультантів при президенті США, 62% існуючих професій зникнуть вже за 20 років. За прогнозом вчених з Оксфордського університету, Карла Бенедикта Фрея і Майкла А. Осборна, майже половина робочих місць у Сполучених Штатах буде замінена комп'ютерами вже в найближчі 10 років. За звітом дослідників фірми Gartner спрогнозовано, що до 2025 року приблизно третину наявних робочих місць займатимуть роботи або кіберфізичні системи — механізми, що контролюються або відстежуються комп'ютерними алгоритмами і тісно пов'язані з Інтернетом та його користувачами. Прикладами кіберфізичних систем можна вважати розумні енергосистеми, безпілотні автомобільні системи, автоматизовані системи керування, самокеровані дрони.

Втім, втрата роботи — не найголовніший страх людини. Психологічно важче опинитися в стані, коли наявні знання та кваліфікація не можуть знайти реалізації.

Як ми будемо працювати у майбутньому? Дослідження тенденцій показують, що працювати доведеться багато. У найближчі 10 років більшості працівників доведеться працювати більше, і автоматизація від цього не позбавить.

Розуміння того, що вчитися треба все життя, міцно засвоєно. Навчання — нескінченний процес. Навчитися один раз і назавжди на все життя в сучасному суспільстві неможливо. Перенавчання і підвищення кваліфікації вимагатиме витратити додатковий час на засвоєння все нових знань та навичок.

Мала автоматизація, кіберфізичні системи, роботи і далі будуть замінювати людську працю. Але насамперед це стосується фізичної праці та рутинних робіт, які не вимагають значного інтелектуального навантаження. Окрім роботів, які набагато витриваліші за людей, ще одна небезпека для представників певних професій — штучний інтелект. Втім, ці технології повністю контролюються людиною, тож перебільшувати загрози від них не варто.

В яких галузях відбудуватиметься роботизація в першу чергу.

Важка промисловість: роботи сильніші й витриваліші за людей, працюють без відпочинку та забезпечують більшу продуктивність.

Ринок громадського харчування та готельного господарства (Hotel, Restaurant, Caffe - HoReCa): у частині роботи з клієнтами, клінінгу, доставки, закупівлі продуктів харчування.

Роздрібна торгівля: супермаркети без касирів, чат-боти, впровадження системи розпізнавання обличчя та зростання популярності інтернет-магазинів.

У цих сферах буде задіяно менше людей, але, так же, як це відбувалося під час переходу від Індустрії 2.0 до Індустрії 3.0, при цьому цінність окремої людини, фахівця на робочому місці стане більшою.

На ринках праці майбутнього деякі професії залишаться і деякі нові з'являться. Не обов'язково обслуговувати роботів, щоб у майбутньому залишатися затребуваним професіоналом. Варіантів, чим займатися, буде багато.

На ринку психології робота психологів не підлягає автоматизації, а зміни у світі, що збільшують тиск на свідомість людини, роблять її більш актуальною. Прогнозують появу нових професій, пов'язаних з психологією. Це психолог корпоративної етики, кар'єрний психолог, який працюватиме безпосередньо з співробітником всередині компанії і підбиратиме варіанти розвитку всередині компанії. Командний психолог, який сприятиме ефективній роботі команди співробітників для реалізації певних задач. HR-психолог - спеціаліст з Human Resources, але з освітою психолога, який розуміє психотип співробітника і може

передбачити його кризові етапи діяльності. Адаптаційний психолог, завдання якого допомогти новому члену колективу освоїтися в компанії.

Дослідники ринку праці вказують на нові професії, професії майбутнього на ринку освітніх технологій EdTech (Education Technology), де поширення дистанційної освіти буде зростати: продюсер онлайн-курсу, методичний директор онлайн-школи, менеджер корпоративного навчання, відео оператор, режисер.

Освіта у всьому світі ідентифікує себе як система "Освіта 2.0". В той час як Індустрія ідентифікує себе як система 3.0, 4.0, 5.0. Освіта призвана постачати в галузі економіки кадри, які мають бути на голову вищі, краще підготовлені, ніж "старі" кадри. Інакше розвиток втрачає сенс. Наразі є розсинхронізація.

Необхідне виведення освіти на новий рівень - 3.0, 4.0, 5.0. Природного інтелекту вже недостатньо для навчання. Штучний інтелект (ШІ) показав, як навчити вчитися – протоколи і алгоритми. Навчання пошарове. Структуроване. З вмінням задавати питання. Спосіб сумісного знаходження відповіді – найкращий спосіб навчатися, а потім застосовувати отриманні знання.

Передбачувані дії, основні результати.

Якою буде освіта майбутнього? 4.0, 5.0. Кожний рівень відрізняється рівнем витрат ручної праці. Менше витрат – вище рівень. Рівень ручної праці в освіті дуже високий. Він малопродуктивний. Є побоювання, що ШІ витіснить вчителів. Так, але є нюанс. Він полягає в тому, що він витіснить непродуктивну ручну працю. А професія викладача, вчителя розподілиться на кілька інших професій. Так, як це відбулося з професіями при переході від Індустрії 2.0 до Індустрії 3.0, 4.0. Необхідно досягти найголовнішого – підвищити продуктивність освіти. По друге, змінити пропорції кількості часу на придбання знань, засвоєння навичок. Зараз новий матеріал викладають в навчальному закладі. Дома засвоєння. Пропонується зміна структури подання матеріалу: подання нового матеріалу має займати у навчальному процесі відсотків 20. Решта – обговорення, дискусії, практика, застосування.

Варіанти подальшого вирішення проблеми.

З появою ChatGPT ситуація в освіті змінюється. ChatGPT3 від OpenAI здав іспит Wharton School of the University of Pennsylvania, бізнес-школу в Університеті штату Пенсильванія. В штаті Нью-Йорк заборонено застосування ChatGPT у навчальному процесі в державних школах. Але заборони проблему не вирішують. Система освіти має відповісти на виклик, як перетворити сервіси штучного інтелекту з деструктивного фактору на творчий, а саме технології навчання з розкриттям творчих можливостей слухача, учня. Звідси пропонується перехід на іншу систему вивчення матеріалу.

Класична система: викладання навчального матеріалу -> самостійна робота з його засвоєння -> практична робота -> контроль знань.

Модель навчання на базі нової парадигми пропонує постановку завдання на онлайн курсі -> пошук інформації для вирішення завдання (на Moodle, EdX, електронних навчальних курсах ЕНК, ресурсах бібліотек, інтернету, ChatGPT) -> планування роботи -> створення продукт -> захист роботи -> експертна оцінка кінцевого продукту.

Поява нових викликів позначається на емоційному і психічному стані людей, тому крім звичайних психологів і психотерапевтів суспільство потребуватиме фахівців із сімейного розвитку, медіаторів соціальних конфліктів, в штаті навчальних закладів можлива поява тренера з майнд-фітнесу, дизайнера емоцій.

Майнд-фітнес ("mind" - розум, "fitness" - тренуватися) - система, яка допомагає розвивати когнітивні (пізнавальні) та інтелектуальні навички особистості з урахуванням її індивідуальних особливостей і потреб професії. Тренер розробляє програми розвитку таких навичок, як пам'ять, увага, швидкість читання чи рахування на основі психотипу людини.

Дизайнер емоцій – майже сьогоденна професія, фахівець, який здатний проаналізувати та змодельовати реакцію людини на основі знань психології, фізіології та соціології. Найголовніше завдання – впливати на нього, скеровувати емоції в потрібне русло, мотивувати позитивним чином.

Психолого-педагогічна компетентність науково-педагогічного колективу БІНПО в умовах, що змінюються, здатна додавати до сукупності професійних, комунікаційних, особистісних якостей нові якості для відповіді на виклики сучасного світу.